

ROZWÓJ DZIECKA

mgr Emilia Kłos-Jasińska

ROZWÓJ FIZYCZNY

- Rozwój fizyczny to zdumiewający proces, przebiegający etapami, od stopniowego rozwoju dziecka do gwałtownego pędu ku dorosłości związanego z okresem dojrzewania.
- Jakość rozwoju dziecka zależy od wrodzonych cech organizmu oraz od działających na niego w ciągu życia czynników środowiskowych.

ROZWÓJ FIZYCZNY

- Przez rozwój fizyczny rozumie się przemiany, które doprowadzają do ukształtowania z prostej konstrukcji komórkowej tak złożonego, tak precyzyjnego i doskonałego tworu, jakim jest organizm dorosłego człowieka.
- To zjawisko przemian polega na rośnięciu, różnicowaniu się komórek i tkanek, doskonaleniu się struktury i funkcji poszczególnych narządów i zdobywaniu w ten sposób coraz większej samodzielności osobniczej oraz dojrzałości.

AUKSOLOGIA

- Auksein - gr. rosnać, rozwijać się,
- *logos* - nauka,
- Jest nauką o rozwoju ontogenetycznym (osobniczym) i oddziaływaniach środowiska zewnętrznego na rozwijające się dziecko.
- Zajmuje się prawidłowościami rozwoju dziecka, dąży do optymalnego rozwoju dziecka, ma wielkie znaczenie dla pediatrii i geriatrici.
- Wyniki badań auksologicznych mają duże znaczenie dla szkolnictwa. Nauczyciele klas 1-3 są zobowiązani do oceny auksologicznej dzieci z tych klas.

PODSTAWOWE POJĘCIA

- WZRASTANIE - czyli zwiększenie wymiarów masy ciała.
- DOJRZEWANIE:
  - Biologiczne jest procesem ciągłym, rozpoczynającym się od momentu zapłodnienia poprzez okres życia płodowego, okres noworodkowy (do końca 4 tyg.), niemowlęcy (do końca 1 roku), poniemowlęcy (od końca 1 do końca 3 roku życia), przedszkolny (4-6 lat), okres młodzieńczy, w którym wiek pokwitania zakończy procesy rozwoju biologicznego.

NORMA ROZWOJOWA

- Norma rozwojowa jest stworzonym teoretycznie modelem wzorcowego rozwoju.
- Stanowi ona skalę porównawczą przy ocenie rozwoju konkretnego dziecka.
- Norma rozwojowa ma zatem charakter czysto umowny.
- Opisuje wartości przeciętne dla danej populacji w danym okresie życia.
- W związku z ciągłym przyspieszaniem (akceleracją) rozwoju człowieka, normy te okresowo wymagają aktualizacji.

CZYNNIKI OSOBNICZEGO ROZWOJU CZŁOWIEKA

- Czynnikami nazywamy bodźce kontrolujące stałość środowiska wewnętrznego organizmu, powodujące rozwój lub wywołujące zmiany organizmu. Pewna część tych czynników znajduje się w samym organizmie.
- Organizm żywy z punktu widzenia czynników rozwoju można podzielić na część wpływającą na rozwój i na część podlegającą wpływom zewnętrznym. Suma informacji, jaka zawarta jest w tej pierwszej części, a którą stanowią struktury genetyczne organizmu, nazywamy **genotypem**.
- Pozostałe struktury i funkcjonalne właściwości organizmu, ukształtowane w wyniku współdziałania genotypu danego organizmu oraz czynników środowiskowych i innych nazywamy **fenotypem**.

CZYNNIKI OSOBNICZEGO ROZWOJU CZŁOWIEKA

- Każdy element środowiska jest w tym rozumieniu potencjalnym czynnikiem rozwoju, są nimi także właściwości samego organizmu.
- Potencjalne czynniki regulujące rozwój podzielić można na te, które są wewnątrz (endogenne), i te, które są zewnętrzne organizmu (egzogenne).
- Taki podział nie wyczerpuje całości uwarunkowań rozwoju. Istnieje bowiem grupa czynników współdziałających.
- Są one wynikiem istnienia czynników genetycznych i środowiskowych, pierwsze z nich bliższe są czynnikom genetycznym, drugie - w podobnym stopniu zależą od obu tych pierwotnych grup.

GRUPY CZYNNIKÓW

- Czynniki endogenne genetycznie.
- Czynniki endogenne paragenetycznie.
- Czynniki egzogenne.
- Tryb życia - czynniki współdziałające pośrednie.

CZYNNIKI ENDOGENNE GENETYCZNE

- Właściwości poszczególnych genów, chromosomów oraz całego genotypu (jako tzw. tła genetycznego) przejawiają się przez regulacje działania organizmu, którego są częścią.
- Regulacja ta występuje na wielu poziomach, od molekularnego aż po organizmalny.
- Współdecydują one o wszystkich strukturach i funkcjach organizmu, jego płci, szybkości zmian i poziomie przemiany materii, właściwościach psychicznych i fizycznych.
- Akcja poszczególnych genów różnie się przejawia, jedne działają raczej pojedynczo, inne w zespołach.

CZYNNIKI ENDOGENNE GENETYCZNE

- Wzajemne powiązania czynności genów wynikają z ich współdziałania lub wzajemnego oddziaływania na siebie.
- Przejawiać się to może w formie sumującego się wpływu na pewne cechy lub też dominacji jednych genów nad drugimi, które są względem nich recesywne, oraz wzajemnego korygowania czynności genów lub następstwa w czasie ich akcji.
- Wady w materiale genetycznym, które wykraczają poza właściwy dla gatunku zakres zmienności, powodują powstawanie anomalii budowy lub działania organizmu.

CZYNNIKI ENDOGENNE

- Endogenne czynniki genetyczne nazwać można determinantami, określają one bowiem w chwili zapłodnienia, z góry i w zasadzie w formie nieodwracalnej, zasadnicze biochemiczne normy reakcji organizmu, a tym samym przebieg rozwoju w danych warunkach.

CZYNNIKI ENDOGENNE PARAGENETYCZNE

- To grupa czynników współdziałających, które względem organizmu płodu są zewnętrzne, natomiast endogenne w stosunku do organizmu matki.
- Ponieważ jednak płód wraz z łożyskiem stanowi jednostkę biologiczną, a w łożysko jest w części narządem matki, a w części płodu istnieje możliwość pojmowania tej grupy czynników, jako w pewnym sensie specyficznych czynników "endogennych" pośrednich.

CZYNNIKI ENDOGENNE PARAGENETYCZNE

- Grupa ta dotyczy głównie, lecz nie wyłącznie wpływów, jakim polega zarodek i płód.
- Nie wyłącznie, gdyż przedłużony efekt występuje po urodzeniu, a rzutuje niekiedy na cały dalszy rozwój.

CZYNNIKI ENDOGENNE PARAGENETYCZNE

- Wpływ genów właściwych organizmowi matki, w tym tej części genów, które matka w danej ciąży nie przekazała swemu dziecku - inaczej mówiąc chodzi o czynnik genetyczno-konstytucjonalny matki, czyli pośrednią transmisję wpływu genów właściwych tkankom matki na rozwijające się dziecko
- Wpływ wieku tak matki, jak i ojca na biologiczną wartość gamet, szczególnie protoplazmy jaja
- Wpływ kolejności ciąży na immunologiczne właściwości matki, a z kolei oddziaływanie jej reakcji odpornościowych na płód szczególnie, gdy jest on płci męskiej,
- z dalszych ciąży-niezgodność genów uzyskanych przez płód od ojca z genami matki powodują formowanie się reakcji obronnych matki, które zależnie od zestawu genów uzyskanych z danego plemnika ojca w każdej ciąży mogą być inne.

CZYNNIKI EGZOGENNE.

- Są to elementy środowiska otaczającego organizm, których różnorodność polega na skali natężenia, a nieskończona wręcz zmienność na ilość kombinacji między elementami współwystępującymi.
- Te czynniki egzogenne, które w danym czasie powodują zmiany przystosowawcze organizmu, nazywane są czynnikami ekologicznymi.
- Czynniki środowiska zewnętrznego obejmują poza czynnikami ekologicznymi także ten zakres i zestaw elementów środowiska, w którym organizm żyje, do których już dawniej nastąpiło pełne przystosowanie - a więc nie modyfikują one jego właściwości w danym okresie.

CZYNNIKI EGZOGENNE.

- Rozwój ontogenetyczny jest wynikiem współdziałania czynników genetycznych i ekologicznych, czynniki środowiskowe w jakimś stopniu "zmieniają", więc realizację programu genetycznego, zależnie od tego, w jakim zastawie i natężeniu występują.
- Z tego powodu czynniki egzogenne nazywamy również **modyfikatorami**. Ponieważ jednak modyfikatory mogą mieć naturę organiczno-biologiczną lub społeczno-ekonomiczną; te pierwsze nazywamy modyfikatorami **naturalnymi**, a te drugie modyfikatorami **kulturowymi**.

TRYB ŻYCIA

- Rozkład codziennych zajęć, obciążenie wysiłkiem fizycznym i umysłowym, charakter odpoczynku, sen - kolejność i czas trwania wymienionych czynności napięcia i relaksu, ich odrębność w poszczególnych porach roku, składają się na działanie organizmu żywego.
- Tryb życia znajduje się w związku tak z czynnikami endogennymi (temperamentem, potrzebami), jak i z czynnikami egzogennymi (konieczności społeczno-ekonomicznej, fizyczne warunki otoczenia)
- Tryb życia jest jednak swoistym rodzajem kulturowym modyfikatorem rozwoju, pomimo iż typowym czynnikiem egzogennym nie jest.

CZYNNIKI ROZWOJU

- W badaniach nad rozwojem człowieka równie dobrze muszą być rozpoznane czynniki rozwoju wpływające na organizm (szczególnie możliwe do zmierzenia czynniki środowiskowe), jak i cechy organizmu , na które czynniki te działają.
- Cechy te podzielić można na dwie zasadnicze grupy.
- Są to cechy jakościowe i ilościowe.

CECHY JAKOŚCIOWE

- To cechy zdeterminowane na drodze genetycznej w sposób bezpośredni i niezmienny w rozwoju.
- Czynniki paragenetyczne i środowiskowe nie mają większego wpływu na ich formowanie, czynniki ekologiczne zdecydowały jednak o ich utrzymaniu na drodze doboru naturalnego.

CECHY ILOŚCIOWE

- To cechy, które zdeterminowane są dużą liczbą słabo działających genów .
- Geny te mogą tworzyć różne zespoły alleli, stąd już ze względu na podłoże genetyczne możliwa jest wielka gama zmienności.
- Cechy ilościowe znajdują się pod wpływem czynników paragenetycznych, a także podlegają różnorodnym modyfikacjom przez warunki środowiskowe.
- Są, więc o szerokiej zmienności czynników egzogennych. Cechy te ulegają więc stałym przekształceniom i w sposób zasadniczy zmieniają się w procesie rozwoju ontogenetycznego.

CECHY ILOŚCIOWE

➤ Przykładami cech ilościowych są:

- masa i wymiary ciała
- barwa tkanek
- ciśnienie krwi
- temperatura ciała
- szybkość reakcji
- inteligencja itp.

ETAPY ROZWOJU

- Wyróżniamy następujące etapy rozwojowe w życiu każdego człowieka od momentu poczęcia:
  - Zarodkowy
  - Płodowy
  - Noworodkowy (1 miesiąc życia)
  - Niemowlęcy (od miesiąca do roku po urodzeniu)
  - Poniemowlęcy (od 1 do 3 roku życia)
  - Dzieciństwa (od 3 do 9,12 roku życia)
  - Dojrzewania (u dziewcząt od 9 roku życia a u chłopców od 12 roku życia)
  - Okres dojrzałości (od 20-25 do 40 lat)
  - Wiek średni (od 40 do 65 lat)
  - Starość (od 65 lat do śmierci)

ROZWÓJ ZARODKA

- Kiedy naprawdę zaczyna się życie?
- Zwykle myśli się, że pierwszym dniem życia dziecka jest dzień jego narodzin.
- W rzeczywistości zaczyna się ono w brzuchu mamy, dziewięć miesięcy wcześniej, w chwili spotkania się dwu różnych komórek: plemnika ojca i jaja matki.
- Spotkanie to jest bardzo ważne: nosi nazwę zapłodnienia.
- Dwie komórki łączą się, by utworzyć pierwszą komórkę żywej istoty: zarodek.

PRENATALNY OKRES ŻYCIA CZŁOWIEKA

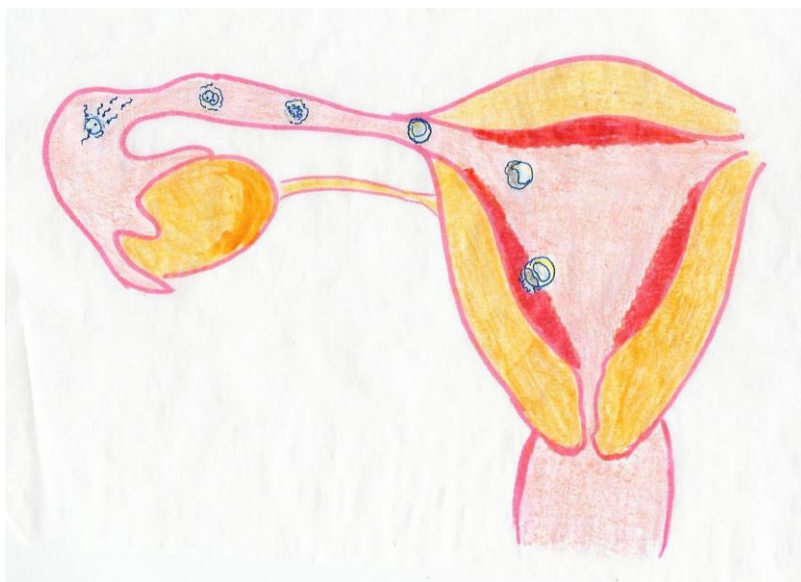
Mgr Emilia Kłos-Jasińska

OKRESY ROZWOJOWE

1. Okres rozwoju listków zarodkowych
  - a. Okres jaja płodowego (od 0 do 5-10 dni)
  - b. Okres rozwoju listków zarodkowych (8-21 dni)
2. Okres rozwoju zarodkowego (4-8 tyg.)
3. Okres rozwoju płodowego (9-38 tyg.)

OKRES JAJA PŁODOWEGO

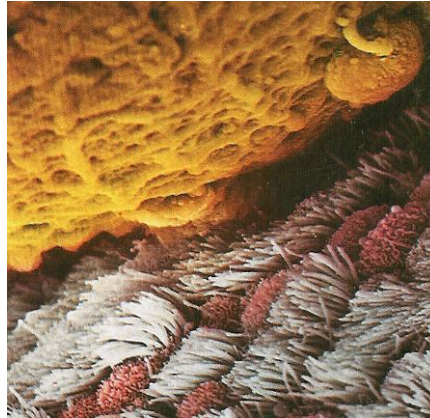
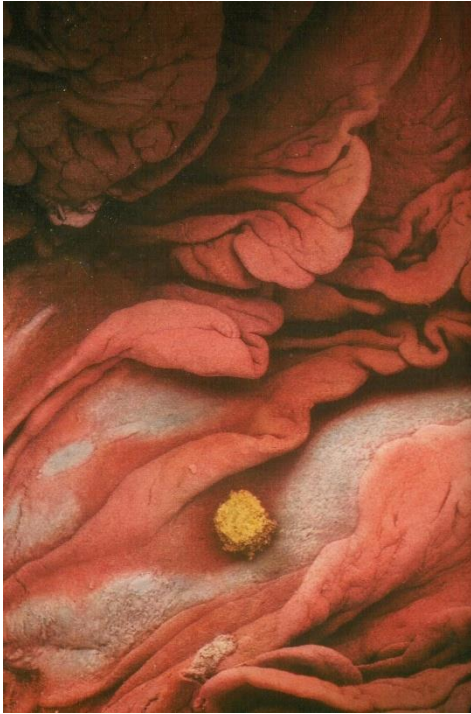

- Rozpoczyna się w chwili połączenia komórki jajowej z plemnikiem, kończy w momencie inplantacji zapłodnionej komórki jajowej w śluzówce macicy
- Mała wrażliwość na czynniki szkodliwe przenoszone z krwią matki (tytoń, alkohol, leki); duża wrażliwość na czynniki bezpośrednio działające na zarodek (promieniowanie RTG, elektro-magnetyczne)

KOMÓRKA JAJOWA JAJOWODZIE

W

Komórka jajowa na tle
rzęsek jajowodu

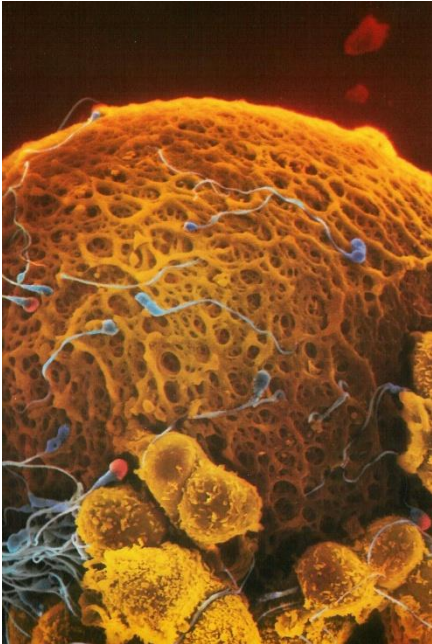

Komórka jajowa otoczona
komórkami odżywczymi

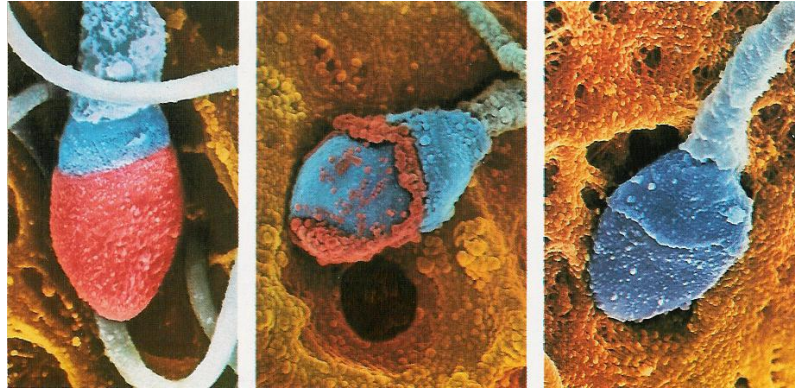
Komórka jajowa pomiędzy strzępkami jajowodu

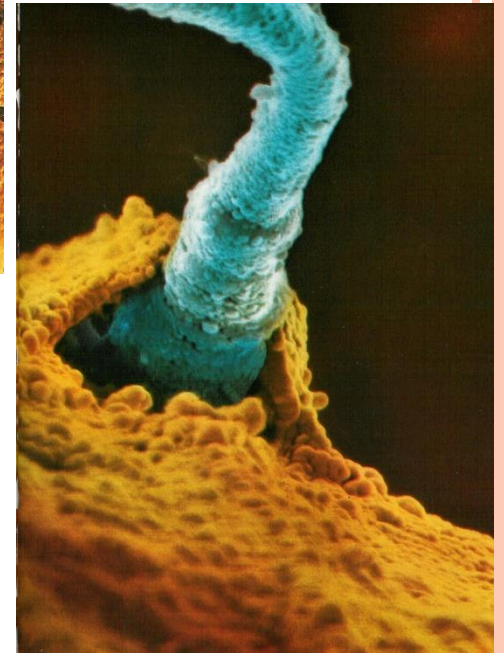
ZAPŁODNIENIE

Komórka jajowa
otoczona plemnikami

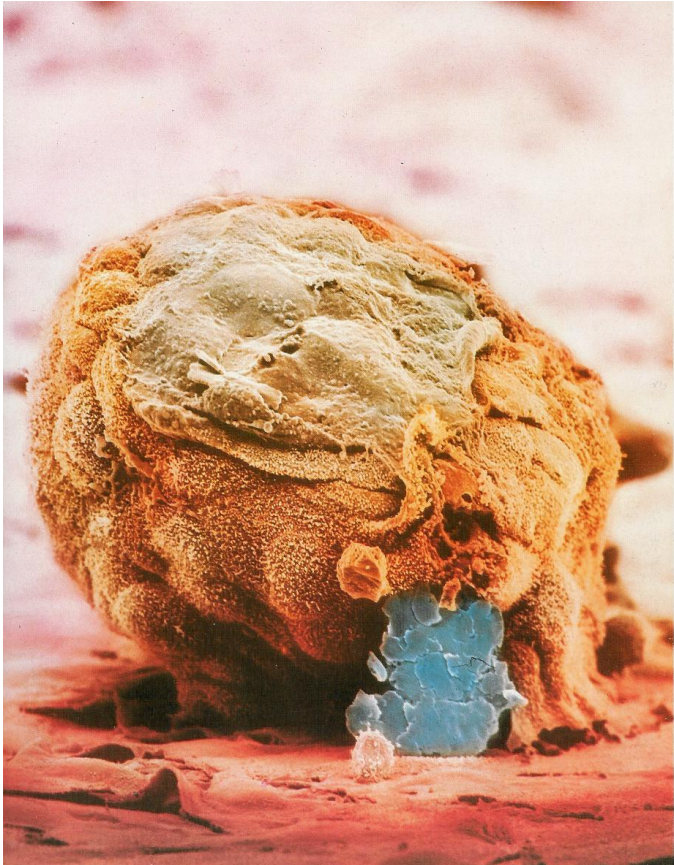

Stopniowe uwalnianie akrosomu

Moment zapłodnienia

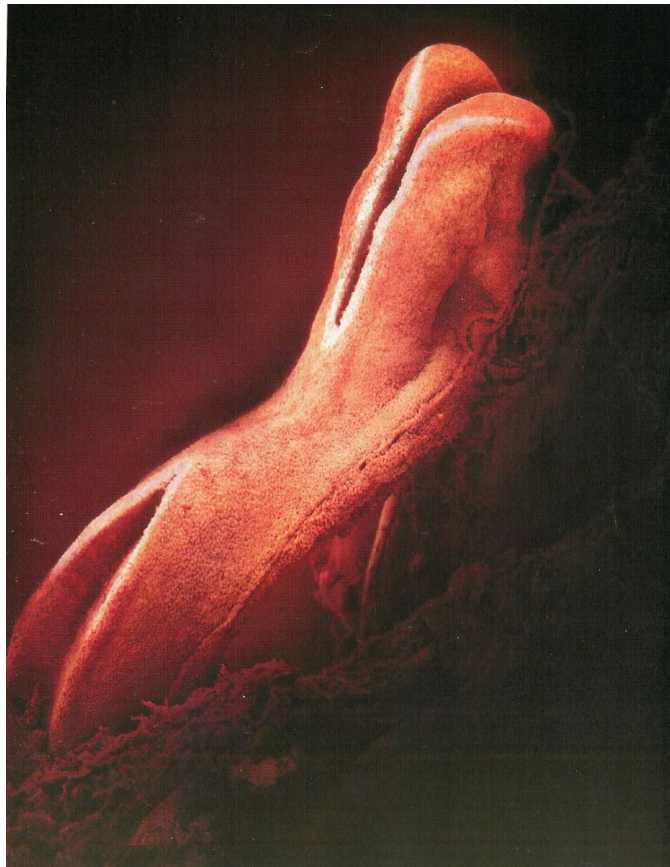
OKRES LISTKÓW ZARODKOWYCH

- Rozpoczyna się w momencie inplantacji zapłodnionej komórki jajowej w śluzówce macicy; kończy w momencie powstania trzech listków zarodkowych
- Bardzo duża wrażliwość na czynniki szkodliwe
  - powodują powstanie wielu wad równocześnie co najczęściej jest przyczyną obumarcia płodu; lub
  - organizm dziecka jest w stanie zastąpić uszkodzone komórki nowymi, w związku z czym dziecko rodzi się całkowicie zdrowe.

TRZECI TYDZIEŃ

Powstają naczynia krwionośne oraz serce;
zawiązki układu nerwowego;
pierwsze somity;
żółtko produkuje krew.

Wielkość 0,5 cm

Waga poniżej 1 grama

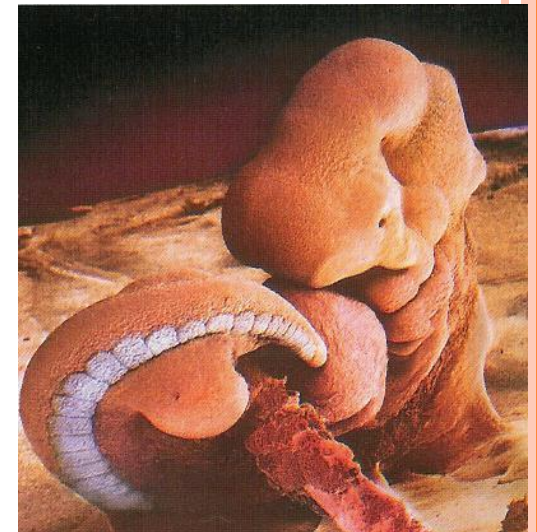
OKRES ZARODKOWY

CZWARTY TYDZIEŃ

Tworzy się łożysko;
21 dnia zaczyna bić serce,
25 – bije już rytmicznie;

Powstają zawiązki kończyn;
wątroby, trzustki,
żołądka, nerek,
tchawicy i płuc,
oczu i uszu.

OKRES ZARODKOWY

PIĄTY TYDZIEŃ

Zawiazuje się twarz; powstaje barwnik w tęczówce oka i małżowiny uszne;

Widać dłonie i stopy, łokcie i przeguby;

Powstaje przegroda moczowo-odbytowa oraz przepona;

Tworzy się tkanka chrzęstna i tkanka mięśniowa;

Widoczne zawiązki wewnętrznych

i zewnętrznych

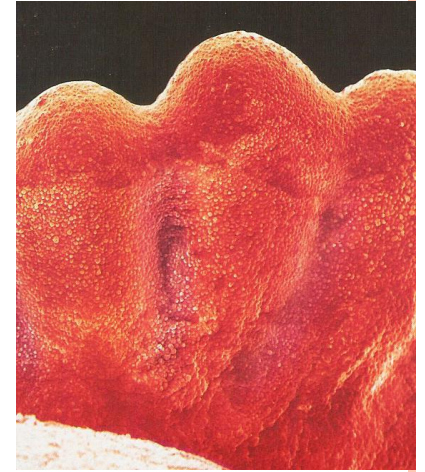
narządów

płciowych

OKRES ZARODKOWY

SZÓSTY TYDZIEŃ

Rozdzielają się
palce dłoni i stóp;

Wątroba rozpoczyna produkcję
krwinek (ciałko żółte zanika)

Powstaje przewód nosowo-łzowy
oraz zawiązki zębów; jelito ślepe i
wyrastek robaczkowy;

Rozpoczyna się kostnienie
płaskich części czaszki;

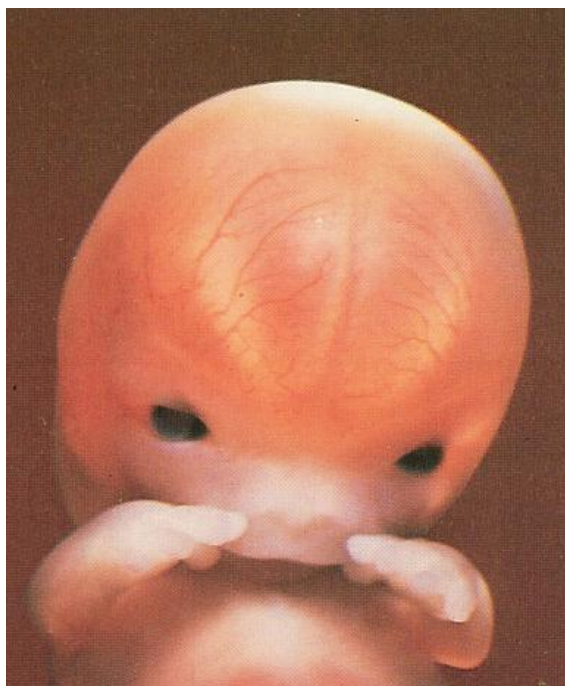
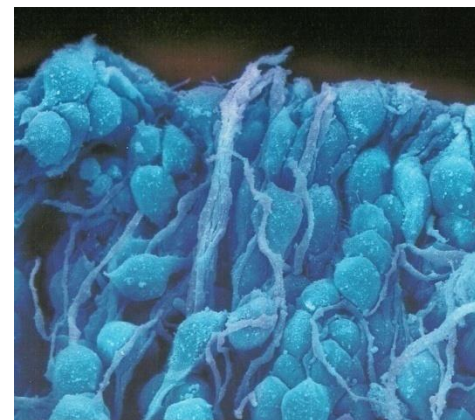
*Pojawia się elektryczna aktywność
mózgu; widoczne odruchy
nerwowe (współpraca ukł.
nerwowego i mięśniowego)*

Rozpoczyna się feminizacja i
maskulinizacja mózgu

OKRES ZARODKOWY

SIÓDMY TYDZIEŃ

Pojawiają się rysy twarzy;
zaczyna być widoczna szyja.
Zarasta podniebienie.

Mózg koordynuje pracę niektórych organów; powstają pierwsze synapsy w mózgu; komórki siatkówki oka łączą się z częścią potyliczną mózgu; powstają kanały półkoliste w uchu (narząd równowagi).

Wielkość - 2 cm;

Waga około 2 gramów.

OKRES ZARODKOWY

ÓSMY TYDZIEŃ

Kształtują się powieki;

Silny rozwój gruczołów dokrewnych: grasicy, tarczycy, nadnerczy;

U chłopców formuje się moszna,

U dziewczynek łechtaczka;

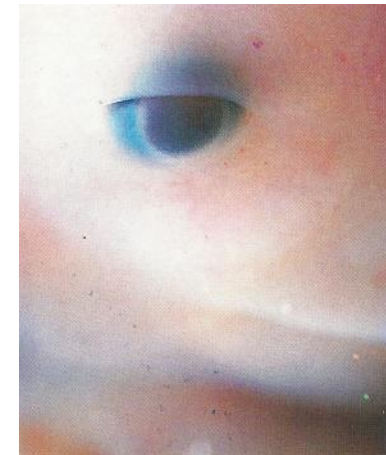
Pęka błona odbytowa;

W jamie ustnej powstają kubki smakowe;

Na dłoniach widoczne linie papilarne.

Wielkość – 3 cm,

Waga ponad 2 gramy

OKRES PŁODOWY

DZIEWIĄTY TYDZIEŃ

Grubieją mięśnie i skóra;
na skórze pojawia się lanugo;
na palcach paznokcie.
Zamykają się powieki;
Kształtują się narządy szklivotwórcze.

U chłopca rozwija się prącie,
u dziewczynki macica i
pochwa.

Głowa nie opada już na brzuszek.
*Doskonali się zmysł dotyku (pod
wpływem dotknięcia zaciskają się
powieki, a dłoń zamyka w pięstkę).*

OKRES PŁODOWY

DZIESIĄTY TYDZIEŃ

Zarasta podniebienie;

Pęcherzyk żółciowy rozpoczyna produkcję żółci; szpik kostny – krwi.

Tworzą się mięśnie umożliwiające pracę jelit.

Wrażliwa na dotyk staje się twarz oraz narządy płciowe.

Tworzy się trzy razy więcej połączeń nerwowych niż w 9 tygodniu.

DZIESIĄTY TYDZIEŃ

Dziecko przypomina swoim wyglądem miniaturowego człowieka określonej płci.

Wszystkie podstawowe narządy wewnętrzne są już ukształtowane i spełniają właściwe sobie funkcje.

Wielkość 5,5 cm; waga około 7 gram.

OKRES PŁODOWY

JEDENASTY - DWUNASTY TYDZIEŃ

11 tydzień – pojawiają się struny głosowe; trzustka wydziela insulinę.

12 tydzień – pojawiają się gruczoły mleczne oraz ślinianki.

Dziecko zaczyna połykać wody płodowe i reagować na ich smak; klatka piersiowa wykonuje ruchy oddechowe;

pojawia się odruch ssania.

Intensywnie rozwija się aktywność ruchowa.

Fale mózgowe nabierają indywidualnych cech.

OKRES PŁODOWY

CZWARTY MIESIĄC

Wzrasta objętość płynu owodniowego; magazynowana jest brunatna tkanka tłuszczowa.

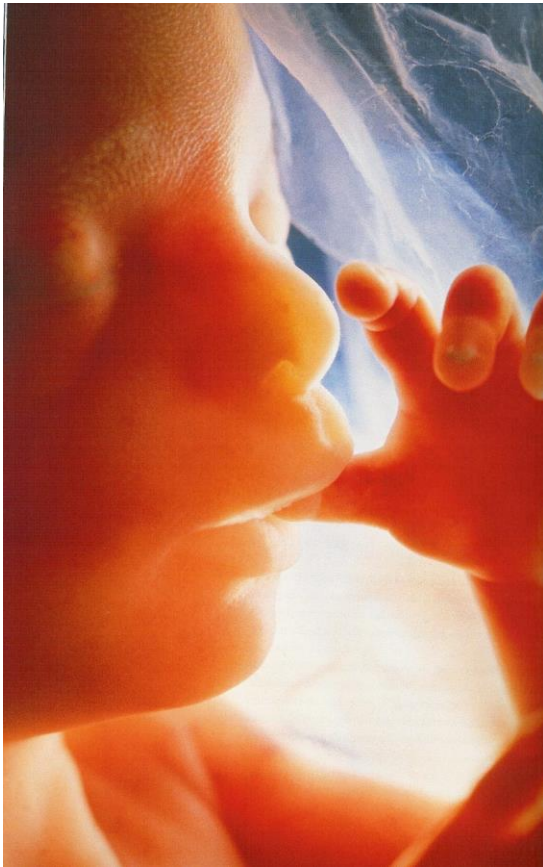
Cała powierzchnia ciała (za wyjątkiem czubka i boków głowy) jest wrażliwa na dotyk.

„Kolebanie” jest rejestrowane przez mózg; tworzy się mapa ruchowa i czuciowa ciała; zaczyna się mielinizacja w mózgu, co przyspiesza przebieg impulsów nerwowych; aktywna jest przednia część kory mózgowej (siedlisko uczuć, woli, inteligencji, zdolności i pamięci)

OKRES PŁODOWY

PIĄTY MIESIĄC

Pojawia się owłosienie, brwi i rzęsy. Następuje wymiana zużytych komórek na nowe (za wyjątkiem komórek układu nerwowego).

Aktywność dziecka staje się regularna i cyklicznie się zmienia; sposób poruszania w fazie czuwania nabiera cech temperamentu.

Dziecko reaguje na zmiany temperatury, oświetlenia oraz dźwięki.

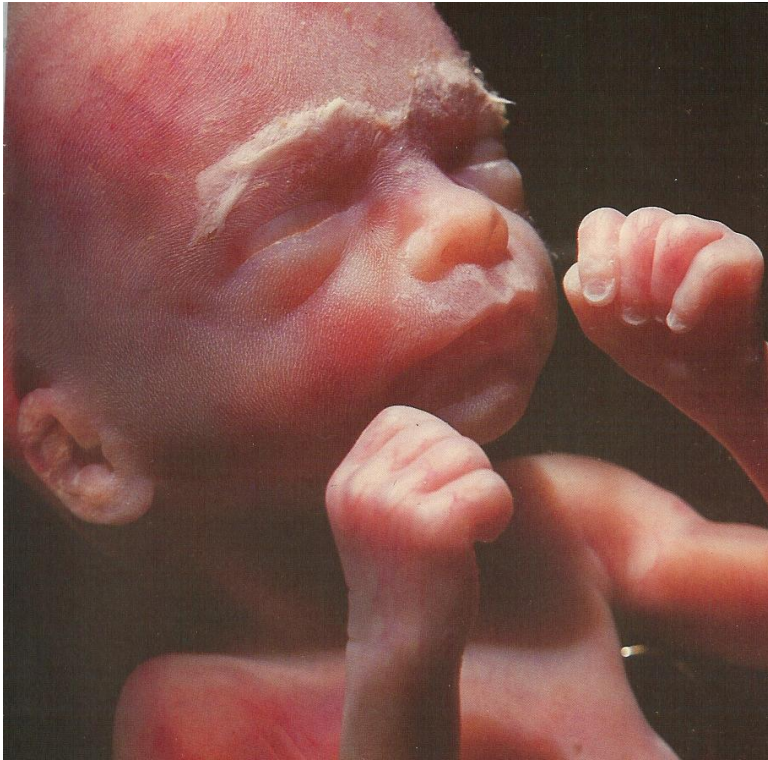
Wielkość 30 cm

Waga 50-70 gram

OKRES PŁODOWY

SZÓSTY MIESIĄC

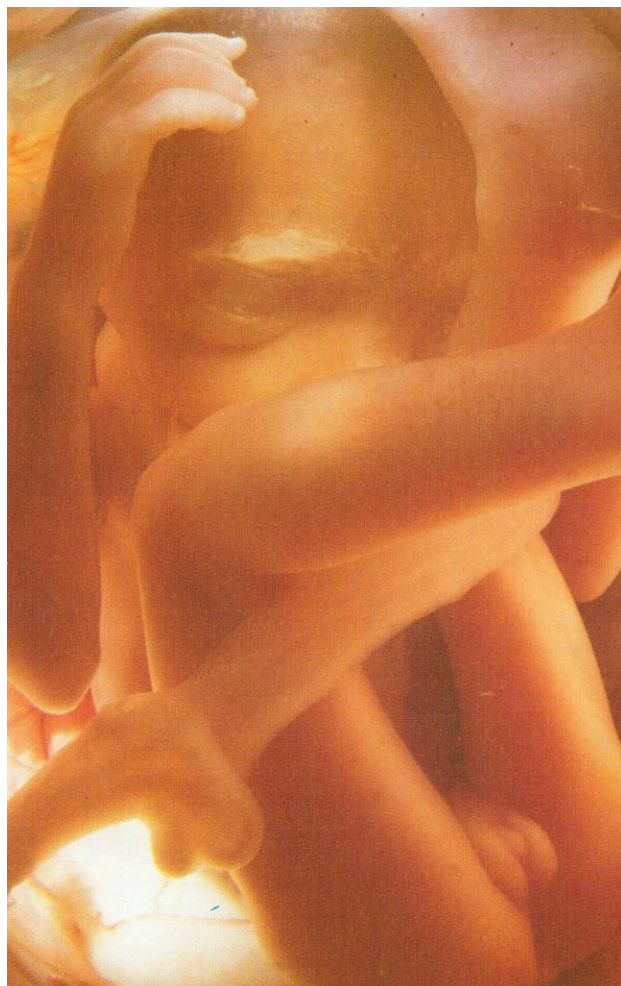
Maż płodowa pokrywa skórę.
Intensywnie kostnieje szkielet.
Czasami dziecko ssie palec.
Otwierają się szpary powiek.

*Kończy się rozwój komórek i zwojów nerwowych – od tego czasu nie przybywa już nowych komórek, a zniszczone nie zostają odbudowane. Cykle aktywności trwają 45 minut, a dziecko rzadko pozostaje w bezruchu dłużej niż 10 min..
Tworzą się odruchy bezwarunkowe.*

Podczas snu pojawia się faza REM (czas marzeń sennych, pogrążenia się w uczuciach, wspomnieniach, okres zapamiętywania, porządkowania zasobów pamięciowych i integracji wszystkich informacji jakie dotarły do mózgu).

OKRES PŁODOWY

SIÓDMY MIESIĄC

Znika lanugo.

U chłopców jądra zsuwają się do moszny.

Następuje intensywny rozwój tkanki tłuszczowej.

Rozwój połączeń nerwowych jest na tyle zaawansowany, że następuje proces dyskryminacji bodźców.

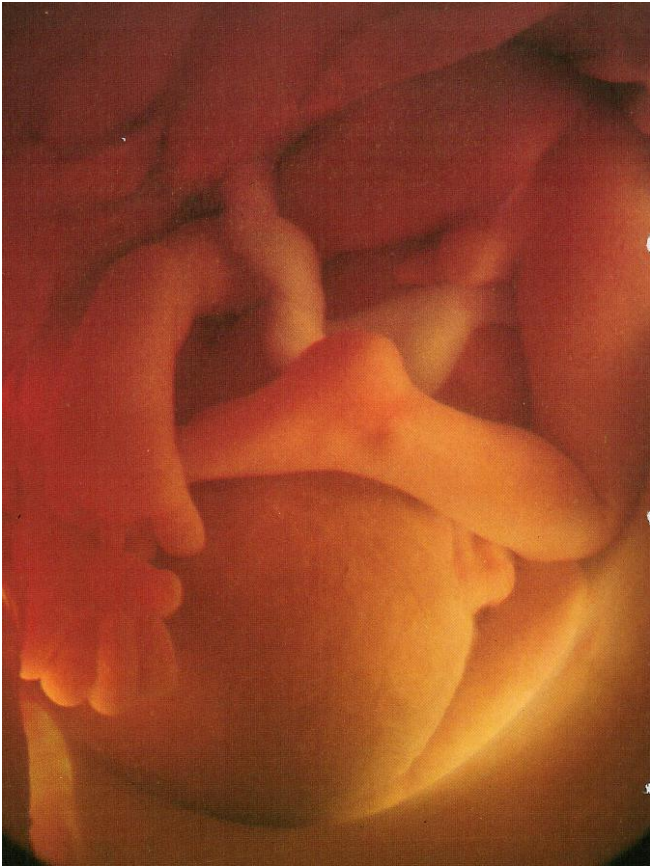
Wielkość 38 cm

Waga 1,3 kilograma.

OKRES PŁODOWY

ÓSMY MIESIĄC

Dziecko najczęściej przybiera pozycję głową w dół.

Powstają różnice lateralne (lewa półkula mózgu odpowiada za prawą stronę ciała oraz mowę, prawa za lewą stronę oraz muzykę). Lateralizacja w dużym stopniu zależy od prawidłowego poziomu testosteronu.

Pod wpływem czynników genetycznych i hormonów następuje feminizacja i maskulinizacja mózgu oraz predyspozycje do późniejszych zachowań seksualnych i rodzicielskich.

Wielkość 46 cm

Waga 2 – 2,5 kilograma.

OKRES PŁODOWY

DZIEWIĄTY MIESIĄC

Na 2 tygodnie przed urodzeniem dziecko przestaje rosnać.

Pod wpływem hormonów matki nabrzmiwają piersi.

W jelicie grubym gromadzi się smółka.

Wielkość 55 cm

Waga 3,5 kilograma.

I MIESIĄC ŻYCIA

**Dlaczego maluch tak mało śpi?
Podobno powinien przesypiać
większą część doby. A on? Lepiej
nie mówić! I czemu ciągle płacze?
Czy nic mu nie dolega?**

Płaczę, czyli rozmawiam

Płacz to na razie dla dziecka najważniejszy, by nie rzec jedyny, sposób porozumiewania z otoczeniem. Jak inaczej dałoby do zrozumienia, że jest głodne, chce mu się pić, jest mu zimno lub gorąco, że przeszkadza mu radio, razi światło, że jest zmęczone i śpiące albo zwyczajnie stęskniło się za tobą i

II MIESIĄC ŻYCIA

- Niemal z dnia na dzień niemowlę staje się sprawniejsze. Leżenie na brzuchu nie wywołuje już większych protestów.
- Nic dziwnego. Główka nie wydaje się już tak ciężka, a ile można zobaczyć! Zachwyt trwa krótko, bo dwumiesięczne niemowlę potrafi utrzymać główkę sztywno tylko przez chwilę.
- Maluch uwielbia, gdy nosisz go na rękę i może rozglądać się znad twojego ramienia.
- Jeśli używasz chusty, zacznij układać go w niej w pozycji bardziej siedzącej.
- Zobaczysz, że będzie zachwycony.

III MIESIĄS ŻYCIA

Trzymiesięczne niemowlę to już nie słabiutki, bezradny noworodek. Postępy, jakie zrobił ten mały człowiek, są doprawdy zdumiewające.

- Teraz, leżąc na brzuszku, dziecko wysoko podnosi głowę.
- Położone na plecach, wytrwale próbuje obrócić się na bok. I coraz częściej mu się to udaje.
- Nawet na moment nie zostawiaj go samego na wersalce czy przewijaku, bo mogłoby przekręcić się i spaść.

IV MIESIĄS ŻYCIA

Czteromiesięczny maluch próbuje wszystkiego - zabawek, kocyka, własnych rąk. Pozwól mu na to. Lizanie i ssanie to dla niego jeden z najważniejszych sposobów poznawania rzeczywistości.

- Niemowlę coraz bardziej interesuje się wszystkim dookoła.
- Gdy pochylasz się nad nim, zafascynowane wpatruje się w błyszczący łańcuszek wiszący na twojej szyi i próbuje go złapać.
- W czasie karmienia bawi się twoimi włosami, dotyka nosa, ust, poklepuje piersi.
- Potrafi nawet na chwilę przerwać ssanie, by przyjrzeć ci się dokładniej lub obdarzyć rozbrajającym, mlecznym uśmiechem, oczywiście nie wypuszczając piersi z buzi.

V MIESIĄS ŻYCIA

Sprawność pięciomiesięcznego malucha na pewno cię zadziwi. Bo czyż umiejętność ssania dużego palca stopy nie jest zdumiewająca?

- Leżenie na brzuszku to już dla dziecka sama przyjemność.
- Opierając się na przedramionach można spokojnie rozejrzeć się dookoła.
- Czy nie ma tu czegoś ciekawego?
- Ambitny maluch coraz częściej próbuje unosić klatkę piersiową wspierając się na dłoniach.
- Gdy zobaczy w pobliżu zabawkę i chce po nią sięgnąć, potrafi nawet przed chwilę utrzymać ciężar ciała na jednej ręce.
- Czasem, gdy mu się nie uda, nieoczekiwanie ląduje na plecach.

VI MIESIĄS ŻYCIA

Maluch turla się podłozie niczym mała szpuleczka, odkrywając coraz to nowe zakamarki mieszkania. Zresztą odkryć w tym miesiącu czeka go znacznie więcej.

➤Przede wszystkim dowie się, że można jeść nie tylko mleko...

➤Zaledwie kilka tygodni minęło, od kiedy maluch nieoczekiwanie dla samego siebie po raz pierwszy obrócił się z brzuszka na plecy, tymczasem sztuka turlania się nie ma już dla niego tajemnic.

➤Z zapalem toczy się po podłozie, łóžeczku, kojcu.

➤Niestety, nie potrafi jeszcze własciwie pokierować swoimi działaniami, a tym bardziej ocenić odległości, nie zdziw się więc, gdy wyląduje pupą na ścianie albo zaklinuje się w kącie pokoju.

VII MIESIĄS ŻYCIA

Siedmiomiesięczny maluch w niczym nie przypomina bezradnego noworodka sprzed pół roku. Położony na podłodze turla się, kręci wokół własnej osi, próbuje pełzać. Przez cały czas jest w ruchu.

- Rwie się już nie tylko do siedzenia, ale do stania! Kiedy niemowlę leży na plecach i pociągniesz je za rączki, zrobi się sztywne niczym kij od szczotki i z twoją pomocą stanie na nóżki. Nie ćwiczcie tak jednak zbyt często.
- Tak naprawdę nauczy się stać dopiero w dziewiątym, dziesiątym miesiącu.

Uwaga, ruszam!

Teraz nadchodzi czas pełzania. Na razie wprowadzie sprawia ono maluchowi jeszcze nieco trudności, ale to przecież dopiero początek.

VIII MIESIĄS ŻYCIA

Minęły czasy, kiedy maluch próbując dotrzeć do jakiejś zabawki, kręcił się wokół własnej osi. Teraz czołga się po podłodze z wprawą komandosa.

- Koniecznie przygotuj dom na spotkanie z czołgającym się odkrywcą.
- Czasu masz niewiele, bo wkrótce dziecko ruszy w drogę na czworakach.
- A wtedy możesz już za nim nie nadążyć.
- Raczkujący szkrab wszędzie wejdzie, wszystko weźmie do buzi.
- Teraz naprawdę nie możesz spuścić go z oka. I nie licz na to, że spacyfikujesz go w kojcu - będzie walczył o wolność ile sił w płucach.

IX MIESIĄS ŻYCIA

Maluch już nie tylko pewnie siedzi bez podparcia.

Potrafi sam usiąść, a nawet wstać!

➤ Najczęściej siada z pozycji na czworakach, ale są też niemowlęta, które potrafią, trzymając się szczebelków łóżeczka, podciągnąć się do siedzenia.

➤ Gdy siedzi, bawi się swobodnie, trzymając zabawki w obu rączkach. Jeśli dostrzeże na dywanie jakiś okruszek, potrafi podnieść go za pomocą palca wskazującego i kciuka.

X MIESIĄS ŻYCIA

Maluch nie tylko sam siada, ale też wstaje! I nie potrzebuje do tego niczyjej pomocy. No, może z wyjątkiem nogi od stołu.

- Wprawdzie ciężka pupa zdaje się jeszcze marzyć o spotkaniu z podłogą, ale reszta aż rwie się do pionu.
- Nic dziwnego, to przecież otwiera przed małym człowiekiem zupełnie nowe perspektywy.
- Wreszcie może zobaczyć, co mama ukrywa na trzeciej półce w regale (dwie niższe ma już pod kontrolą od co najmniej dwóch miesięcy).
- Gdy już zaspokoi ciekawość, najczęściej zamiast z powrotem usiąść, wyrusza w drogę.
- Na razie stąpa ostrożnie, boczkiem i mocno trzymając się mebli, a gdy traci oparcie, schodzi do parteru i resztę dystansu pokonuje na czworakach, ale to przecież dopiero początki.
- Za kilka miesięcy, gdy poczuje się pewniej, na serio wyruszy w drogę.

XI MIESIĄS ŻYCIA

Jeszcze niedawno boczkciem, boczkciem, teraz coraz śmieiej do przodu. Wystarczy, że podasz małemu piechuruowi ręce, a już kroczy dumnie, rozglądając się dookoła.

- Niemowlę ćwiczy niemal całymi dniami, więc szybko nabiera wprawy.
- Jeszcze chwila i zacznie chodzić trzymane tylko za jedną rączkę.
- Niektóre dzieci zatrzymują się na tym etapie i z kolejnym, już zupełnie samodzielnym krokiem czekają jeszcze kilka miesięcy. Inne odważnie ruszają naprzód, nie czekając nawet do pierwszych urodzin.

XII MIESIĄS ŻYCIA

Szeroko rozstawione nogi, uniesione dla równowagi w bok ręce i desperacja w oczach. Jeden, dwa kroki i już można wpaść w bezpieczne ramiona mamy.

➤ Pierwsze kroki dziecka są wzruszająco nieporadne.

➤ Ale spokojnie, za miesiąc mały piechur nie będzie nawet musiał pomagać sobie rękami.

➤ Chyba że często upadki na pewien czas zniechęcą go do ponawiania prób wtedy następne dni spędzi, śmigając na czworakach lub kurczowo trzymając się twojej ręki.

➤ Ale nie martw się, pragnienie zdobycia nowej umiejętności jest tak silne, że po kilku dniach wróci ochoczo do nowych prób.

OKRES PONIEMOWĘCY

- Okres poniemowłęcy który obejmuje 2. i 3. rok życia, to czas, w którym dziecko ma opanowane podstawowe czynności.
- Samodzielnie się porusza, spożywa pokarm, załatwia swoje fizjologiczne potrzeby, dość dobrze mówi.
- Ponadto ze względu na swoją aktywność wymaga nieustannej czujności ze strony rodziców.
- Dzieci w tym wieku są przekorne, nie zgadzają się z rodzicami, przeciwstawiają się im. Mówią o sobie, używając zaimków: *ja, mnie, moje*.

OKRES PONIEMOWŁĘCY

- Dziecko w okresie poniemowlęcym odkrywa, że jest odrębną istotą. Próbuje podejmować wiele działań. Bada, na co może sobie pozwolić.
- Robi rzeczy wbrew woli rodziców. Jeżeli maleństwu zbyt często uda się postawić na swoim, wówczas może sobie pomyśleć, że wszystko mu wolno.
- Jeśli natomiast będzie doznawało zbyt wielu porażek na drodze do osiągnięcia autonomii, to może się załamać i nie podejmować kolejnych prób.
- Rola rodziców jest w tym czasie bardzo istotna.
- Wyznaczają oni swej pociesze granice niezależności.

OKRES PONIEMOWŁĘCY

- Okres poniemowlęcy to również czas, w którym maluchy dostrzegają różnice płci.
- Wtedy tworzy się tzw. podstawowa tożsamość z płcią.
- Dzieci zwracają uwagę na to, jak ubierają je rodzice, jak do nich mówią, jakie zabawki im podają

OKRES PRZEDSZKOLNY

- Wczesne dzieciństwo to czas, w którym dziecko osiąga pewne podstawy, na których opiera się dalszy rozwój.
- Zadaniem rodziców jest stworzenie warunków do tego, by umożliwić swemu maleństwu osiągnięcie dalszych sukcesów.
- Jeżeli maluszkowi zostanie wszystko zapewnione i będzie miało dobry kontakt z mamą, to można uznać, że ma ono dobrą podstawę rozwojową.

WCZESNE DZIECIŃSTWO

- Osiągnięcia dziecka w okresie wczesnego dzieciństwa są więc niezwykle ważne. Oto, jak przekładają się one na dalszy rozwój:
  - zaufanie do mamy lub taty przekłada się w późniejszych latach na tworzenie głębokich związków emocjonalnych
  - umiejętność orientowania się w najbliższym otoczeniu i towarzyszące temu poczucie bezpieczeństwa jest podstawą do dalszego rozwoju poznawczego i społecznego
  - umiejętność samokontroli jest podstawą do panowania nad swoimi emocjami w wieku szkolnym, okresie dojrzewania

WCZESNE DZIECIŃSTWO

- wytyczenie przez rodziców granic obszaru niezależności jest w późniejszych latach podstawą do poczucia własnej wartości
- umiejętność odróżniania dobra od zła jest podstawą do kształtowania sumienia, współczucia dla innych ludzi
- sukcesy i porażki pozwalają potem na radzenie sobie w trudnych sytuacjach

WCZESNE DZIECIŃSTWO

- Jak widać nie można bagatelizować znaczenia doświadczeń z wczesnego dzieciństwa.
- Mają one znaczący wpływ na dalszy rozwój.
- Trzeba więc zrobić wszystko, by lata te stały się dobrym fundamentem na przyszłość.

OKRES SZKOLNY

- Okres przedszkolny oraz pierwsze lata szkoły podstawowej to szczególnie ważne okresy w rozwoju dziecka.
- Szkoła, której główną funkcją jest wychowanie, kształcenie, przygotowanie do życia i pracy zawodowej młodego pokolenia ma ogromny wpływ na dalszy rozwój.
- W chwili wstąpienia do szkoły, na dziecko oddziałują wszystkie czynniki i elementy z nią związane.

OKRES SZKOLNY

- W Polsce ustrój szkolny nakazuje rozpoczęcie nauki szkolnej w 7 roku życia i jest to granica dzieląca okres przedszkolny od nauki w szkole. Jest to granica umowna, dlatego też naukę można podjąć w okresie między 6 a 8 rokiem życia.
- Okres szkolny to bardzo ważne stadium w rozwoju każdego dziecka, jeśli nie osiągnęło ono jeszcze dojrzałości szkolnej, bądź jego rozwój jest przyśpieszony może naukę rozpocząć o rok później lub wcześniej.

OKRES MŁODZIEŃCZY

- Okres dzielący dzieciństwo od dorosłości bywa dla wielu nastolatków czasem bardzo burzliwym, w którym następuje szybki rozwój emocjonalny.
- Ten okres, zwykle zwany wiekiem młodzieńczym, trwa zazwyczaj przez siedem, osiem lat.

OKRES MŁODZIEŃCZY

- Wiek młodzięczy i towarzyszące mu trudności mogą wydawać się wieczną plagą dręczącą społeczeństwa.
- Warto wiedzieć, że wiek ten jest różny w różnych społeczeństwach i ulegał zmianie na przestrzeni wieków.
- W niektórych tradycyjnych kulturach, na przykład mieszkańców części Samoa, Nowej Gwinei czy Amazonii, właściwie nie istnieje w naszym rozumieniu.
- Chłopcy są poddawani próbom lub obrzędowi inicjacyjnym (rytuał przejścia) i niemal natychmiast stają się mężczyznami. Dziewczęta w jednym tygodniu uważa się za dzieci, a w następnym zostają przyjęte do grona kobiet.
- Tymczasem w nowoczesnych społeczeństwach świata zachodniego końca dwudziestego wieku, wiek młodzięczy jest długim, męczącym zmaganiem dojrzałość i niezależność.

OKRES MŁODZIEŃCZY

Można więc powiedzieć, że wiek młodzieńczy jest czasem otwarcia oczu na możliwości, jakie niesie ze sobą życie.

Niektórzy młodzi ludzie przechodzą w tym okresie fazę wyjątkowej aktywności, entuzjazmu, a nawet adoracji. Takie uczucia mogą być związane z polityką, religią, muzyką pop, ubraniem, sztuką, modą czy każdym innym aspektem życia. Rówieśników łączy poczucie wspólnoty i bezpieczeństwo, jakie daje przebywanie w grupie dążącej do tych samych celów.

Poza tym wiek młodzieńczy to czas, kiedy widoczna staje się celowość chodzenia do szkoły. Praktyczne zagadnienia dotyczące wyboru szkoły, kontynuacji nauki na poziomie uniwersyteckim, wyboru zawodu - stają się palącymi kwestiami.

OKRES MŁODZIEŃCZY

- Do tego, że wiek młodzieńczy to okres zagubienia i konfliktów, przyczynia się również sposób, w jaki społeczeństwo, za pośrednictwem instytucji i swoich przedstawicieli, odnosi się do młodych ludzi.
- W krajach, w których utrzymuje się obowiązkową służbę wojskową, młodzi mężczyźni są szkoleni na żołnierzy i często otrzymują powołanie do wojska, które przygotowuje ich do walki i zabijania, zanim uzyskają prawo do głosowania.
- Wielu ludzi poświęca życie na osiągnięcie celów, które sobie stawiają, a wiek młodzieńczy to po prostu początek drogi do życiowej samorealizacji.

METODY OCENY ROZWOJU

W pediatrii (medycynie wieku rozwojowego) wyróżniono następujące okresy rozwojowe :

- I okres prenatalny (wewnątrzłonowy, śródmaciczy) – trwa 38 – 42 tygodni życia płodowego (średni czas trwania ciąży wynosi 280 dni).
- Wyróżnia się w nim dwie fazy :
  - zarodkową (do 8 tygodnia życia)
  - i płodową (9 – 40 tygodni)

METODY OCENY ROZWOJU

➤ **II okres postnatalny** (pozamaciczny) z następującymi podokresami :

- ❖ noworodkowym – pierwsze 28 dni życia
- ❖ niemowlęcym – 1 rok życia
- ❖ wczesnego dzieciństwa (poniemowlęcym) – 2-3 rok życia
- ❖ przedszkolnym – 4-6 rok życia
- ❖ szkolnym – 7 – 15 rok życia
  - faza obojętnopłciowa (7 – 10/12 rok życia)
  - faza dojrzewania płciowego (10/12 rok życia – 15/16 rok życia)
- ❖ młodzieńczym – 16 - 20 rok życia
- ❖ dojrzałości – 20/25 – 40/50 rok życia
- ❖ starzenia się – od 40/50 rok życia, indywidualnie różnie

OKRES NOWORODKOWY I NIEMOWLĘCY

- Donoszony, czyli urodzony między 38 a 42 tygodniem życia noworodek
  - mierzy przeciętnie – 50 – 52 cm
  - waży przeciętnie – 3,0 – 3,5 kg (noworodki płci męskiej są zwykle większe o ok. 2 cm i cięższe o 0.3 kg)
- Wcześnieńnik to dziecko urodzone między 28 a 37 tygodniem życia z masą ciała 1.000 – 2.500 g.
- Noworodki z ciąży bliźniaczych rodzą się zazwyczaj przedwcześnie i ważą poniżej 2.500 g.
- Dziecko nie jest ! miniaturą człowieka dorosłego.
- Wykazuje wiele odrębnych cech morfologicznych i funkcjonalnych, specyficznych
- dla poszczególnych okresów rozwoju.

NOWORODEK

- **Różni się przede wszystkim proporcjami ciała**
  - **Głowa – duża, stanowi $\frac{1}{4}$ długości ciała :**
    - obwód głowy – 34 – 36 cm i jest o 1-2 cm większy od obwodu klatki piersiowej
    - część mózgowa większa od części twarzowej (mózgowie u noworodka
  - waży 350 – 400 g, co stanowi 14 % masy ciała, gdzie u dorosłego tylko 2% masy ciała)
  - kości czaszki częściowo skostniałe i luźno połączone ze sobą (stopniowe zarastanie się czaszki odbywa się do ok. 18 miesiąca życia)
  - ciemiączko – romboidalna przestrzeń na szczycie głowy w miejscu połączenia kości czołowej i ciemieniowej.
- Jego **ocena** niezbędna jest do
- np. odwodnienia dziecka, wzmożonego ciśnienia śródczaszkowego,
  - procesów krzywicznych

NOWORODEK

- Kończyny są krótsze
- Środek ciężkości umiejscowiony powyżej pępka (u dorosłego w okolicy spojenia łonowego)
- Zmiana proporcji ciała w miarę upływu lat

NOWORODEK

- W jamie macicy płód przebywa w pozycji zgięciowej.
- Dla noworodka typowe jest położenie grzbietowo – wyprostne.
- Stopniowo następuje przewyciężenie przyciągania ziemskiego tak, że :
  - w 3 miesiącu życia niemowlę unosi głowę w pozycji na wznak
  - w 5-6 miesiącu życia siada
  - ok. 19 miesiąca życia przyjmuje postawę pionową
  - w 12 miesiącu życia ma zdolność lokomocji, jest to możliwe dzięki szybkiemu rozwojowi mózgowia i integracji układu nerwowego z układem ruchu

NOWORODEK

- rośnie nierównomiernie :
  - w 1 miesiącu życia przybiera 500 – 600 g,
  - w 2 miesiącu życia 800 – 900 g
  - później tempo wzrostu maleje.
- Zdrowy noworodek :
  - podwaja swą urodzeniową masę ciała w 5 miesiącu życia
  - potraja ok. 1 roku życia !

NOWORODEK

- W 6 miesiącu życia wyrzynają się pierwsze zęby mleczne.
- Jednoroczne dziecko ma ich przeciętnie 6 (dziewczynki ząbkują szybciej).
- Proces rozwoju fizycznego (ruchowego) i psychicznego w 1 roku życia dziecka jest ze sobą integralnie związany.
- Dlatego mówi się o rozwoju psychomotorycznym niemowlęcia.
- Prawidłowy **rozwój** może być zapewniony tylko :
  - przez racjonalne żywienie łącznie ze spełnieniem niezbędnych potrzeb emocjonalnych (bodźce uczuciowe, interakcja społeczna z matką, zapewnienie bezpieczeństwa)

NOWORODEK

- Istnieją przekonujące dowody, że bezpośredni kontakt matki w pierwszych 16 godzinach po porodzie ze swym nowonarodzonym dzieckiem (bodźce wzrokowe i dotykowe) wyzwalają macierzyński instynkt opiekuńczy.
- Brak opieki zawsze tej samej osoby, jej emocjonalne zaangażowanie w kontaktach z niemowlęciem – prowadzi w przyszłości do poważnych niekorzystnych następstw w rozwoju osobowości dziecka (choroba sieroca, zaburzenia psychoemocjonalne, dewiacje społeczne).
- Żłobek nie jest w stanie zapewnić dziecku rodziny.

OKRES PONIEMOWŁĘCY

- Od 2 roku życia następuje zwolnienie tempa rozwoju.
- Wyraźnie widoczne, tj. w przyrostach rocznych wysokości ciała,
  - od ok. 25 cm w 1 roku życia
  - do ok. 12 cm w 2 roku życia
  - i do ok. 8 cm w 3 roku życia

OKRES PONIEMOWŁĘCY

- Z końcem 3 roku życia dziecko osiąga $\frac{1}{4}$ masy ciała i $\frac{1}{3}$ powierzchni ciała, nieco powyżej $\frac{1}{2}$ wysokości ciała, a ponad 90% obwodu głowy dorosłego
- kończy się proces wyrzynania zębów mlecznych
- wydłużeniu ulegają kończyny
- zmniejsza się ilość tkanki tłuszczowej
- zwiększa się masa mięśniowa ciała
- sylwetka ciała jest zgrabniejsza
- podkreślone zostają (i to nadmiernie) fizjologiczne krzywizny kręgosłupa.

OKRES PONIEMOWŁĘCY

- Wypięty brzuch i pozornie płaskie stopy są tu jeszcze zjawiskiem prawidłowym.
- Dzięki integracji neuromotorycznej i koordynacji kory mózgowej dziecko opanowuje podstawowe czynności lokomocyjne.
- Kształtuje się równowaga kwasowo – zasadowa
- Zwiększa się odporność dziecka
- Rozwija się mowa
- Zaczyna się kształtować osobowość dziecka
- Charakterystyczna jest znaczna pobudliwość ruchowa i niemożność dłuższej koncentracji uwagi.

OKRES PRZEDSZKOLNY

1. W okresie przedszkolnym utrzymuje się spostrzegane uprzednio zwolnienie tempa
2. Charakterystyczna wcześniej lordoza i uwypuklony brzuch oraz płaskostopie zanikają
3. do 2.5 roku życia wyróżniło się 20 zębów mlecznych
4. Część twarzowa czaszki rośnie szybciej niż mózgowa
5. Szczeka poszerza się
6. Umiejętności ruchowe :
  - w 3 roku życia – wchodzenie na schody
  - w 4 roku życia – schodzenie ze schodów, ze stawianiem stóp na przemian
  - w 5 roku życia – podskakiwanie a następnie skakanie na 1 nodze

OKRES PRZEDSZKOLNY

7. Nasilenie procesów mineralizacji kości (nowe punkty kostnienia)
8. Od 6 roku życia wymiana zębów mlecznych na stałe
9. 5-latek swobodnie : biega, chwyta, zachowuje równowagę
10. Trudne nadal są precyzyjne ruchy manualne (nie ukończony proces mielinizacji)
11. Zwiększa się dominacja prawej ręki
12. Zaznacza się dymorfizm płciowy
13. Rozwija się pamięć.

OKRES SZKOLNY

DOJRZEWANIE PŁCIOWE

- dojrzewa wiele układów
- wzrasta ogólna odporność organizmu
- wrażliwość zmysłów osiąga swoją dojrzałość
- dziecko osiąga dojrzałość szkolną, czyli możliwość sprostania wymaganiom szkolnym, bez uszczerbku dla zdrowia i rozwoju dalszego dziecka,
- w pojęciu tym mieści się :
  - dojrzałość intelektualna
  - dojrzałość społeczna (w gronie rówieśników)
  - dojrzałość fizyczna (sprawność fizyczna)
  - dojrzałość immunologiczna (odporność)

OKRES SZKOLNY

DOJRZEWANIE PŁCICOWE

- zmienia się sylwetka
- **dziecka :**
  - klatka piersiowa ulega spłaszczeniu
  - pogłębia się kifoza piersiowa
  - wydłuża się stopa
  - zaznacza się dymorfizm płciowy

OKRES SZKOLNY

DOJRZEWANIE PŁCIOWE

- W okresie dojrzewania płciowego z reguły wyróżnia się :
  - fazę przedpokwitaniową
  - fazę pokwitania

OKRES SZKOLNY

DOJRZEWANIE PŁCIOWE

- **U dziewcząt** – faza przedpokwitania kończy się z wystąpieniem menarche(pierwszej miesiączki)
- **U chłopców** – granica trudna do określenia, może nią być szczyt **wzrastania** wysokości ciała.

OKRES SZKOLNY

DOJRZEWANIE PŁCIOWE

- Za prawidłowy okres dojrzewania przyjmuje się :
  - dla dziewcząt – 8 – 16 rok życia
  - dla chłopców – 10 – 18 rok życia

DZIEWCZĘTA

- pierwszym objawem dojrzewania płciowego dziewcząt jest powiększenie gruczołów piersiowych, tzw. stadium pączka
- objawom tym towarzyszy lub wyprzedza je, tzw. pokwitaniowy skok wysokości ciała, tj. 6 – 12 miesięcy (tj. 12 roku życia)
- przyrost tkanki tłuszczowej (biodra, pośladki, piersi)
- rozwój piersi wyprzedza wystąpienie owłosienia łonowego.

CHŁOPCY

Okres dojrzewania trwa 5-6 lat

- Jako punkt graniczny fazy przedpokwitaniowej i pokwitaniowej przyjmuje się szczyt przyrostu wysokości ciała.
- Rozwój jąder trwa 6 lat, z przyspieszeniem ok. 13 roku życia.
- Następuje wydłużenie worka mosznowego.
- Rozwój prącia zaczyna się 13 roku życia
- Skok pokwitaniowy wysokości ciała jest uwarunkowany przyspieszeniem wzrastania tułowia i kończyn dolnych
- Jest również zauważalny skok pokwitaniowy barków i klatki piersiowej (wpływ androgenów)
- Wzrost chrząstek krtani i wydłużenie strun głosowych prowadzi do mutacji

METODY WSPOMAGANIA ROZWOJU

- **POCZUCIE SPRAWSTWA** - dziecko uświadamia sobie, że posługiwanie się myszką i innym oprzyrządowaniem związanym z programem wywołuje określony efekt na ekranie komputera;
- **PERCEPCJA WZROKOWA I KOORDYNACJA WZROKOWO-RUCHOWA** - dziecko doskonali umiejętność fiksowania wzroku oraz uczy się angażować jednocześnie wzrok i ruch w wykonanie konkretnego zadania;
- **PERCEPCJA SŁUCHOWA I KOORDYNACJA SŁUCHOWO- RUCHOWA** - dziecko uczy się skupiać uwagę na bodźcach słuchowych, rozwija umiejętność jednoczesnego angażowania słuchu i ruchu w wykonanie konkretnego zadania oraz rozpoznawania i werbalizowania stanów emocjonalnych;

METODY WSPOMAGANIA ROZWOJU

- **KOORDYNACJA WZROKOWO-SŁUCHOWO-RUCHOWA** - dziecko kształtuje umiejętność jednoczesnego angażowania wzroku, słuchu oraz motoryki małej w wykonanie określonego zadania;
- **GRAFOMOTORYKA** - dziecko, dzięki ćwiczeniom kształtującym motorykę małą, pośrednio przygotowuje się do nauki pisania;
- **ZABAWY MATEMATYCZNE** - dziecko poznaje na podstawie znanych mu terminów i czynności przeliczanie lub takie pojęcia, jak mały, duży, mało, dużo itp.;

METODY WSPOMAGANIA ROZWOJU

- **PRZYRODA** - dziecko poznaje pojęcia oraz zjawiska kojarzone z omawianą porą roku;
- **STOSUNKI PRZESTRZENNE** - dziecko zdobywa dodatkowo umiejętność określania kierunku i miejsca położenia względem innego przedmiotu lub osoby;
- **MYŚLENIE** - dziecko rozwija podczas ćwiczeń spostrzegawczość i umiejętność eliminacji, a na podstawie krótkich i prostych historyjek obrazkowych zaczyna poznawać zasady logicznego myślenia;
- **SFERA SPOŁECZNA** - dziecko poznaje podstawowe zależności dotyczące życia w zbiorowości oraz pośrednio uczy się funkcjonowania w społeczeństwie.

LĘK I STRACH

- Lęki są dla dziecka bardzo realne. Pomagamy się ich pozbyć.
- Pewnego dnia wyobrażenia o potworach lub innych istotach różnie nazywanych przez rodziców, opiekunów lub same dzieci zaczynają być realne w życiu naszych maluchów.
- Dzieci chcą zasypiać przy włączonej lampce, z rodzicami lub z maskotką w ręce.
- Czy to jest naturalny etap rozwoju? Dlaczego dzieci boją się ciemności? Czy to wina wybujałej wyobraźni?

SKĄD SIĘ BIORĄ LĘKI?

- jest wiele możliwości pochodzenia lęków. Warto je dostrzec, przeanalizować i wyeliminować. Niektóre z nich to:
- telewizja – niestety, większość bajek nie nadaje się do oglądania przez dzieci. Pod tym względem mnóstwo jest w nich elementów, które wywołują strach u dziecka. Są to między innymi:
  - ukazywanie w nich nocy i świącących w niej oczu,
  - pokazywanie ciemności, po której chodzą głównie czarne charaktery,
  - ukazywanie potworów różnego kalibru z wielkimi zębami itd.,
  - pokazywanie, że mają jakąś magiczną moc.

CZY WYOBRAŹNIA JEST WROGIEM DZIECKA

- Teoretycy twierdzą, że największym wrogiem przerażonego dziecka jest jego własna wyobraźnia.
- Jeśli dziecko ma bujną wyobraźnię to jest to powód do radości, symptom jego pomysłowości i oznaka inwencji twórczej.
- W żaden sposób nie może być ona źródłem lęku. Oczywiście może ona wspomagać go, ale źródłem będą wyżej opisane elementy.
- Nieprawdą jest również, że to cecha tego wieku. Im dziecko jest starsze, tym bardziej ma wybujałą wyobraźnię, a jednak z biegiem czasu przestaje się bać zmyślonych potworów.

DZIECI MAJĄ SILNĄ WIARĘ

- Otóż, im dzieci są młodsze, tym bardziej są łatwowierne i gotowe są uwierzyć we wszystko co powie tata, mama, rodzeństwo, ktokolwiek z otoczenia czy bajka w telewizji.
- Ponieważ od początku nie jest ono skażone kłamstwem , wierzy we wszystko co usłyszy.
- Z biegiem lat dostrzega ono duże i małe kłamstewka serwowane przez innych i zaczyna coraz bardziej powątpiewać w ich opowieści. Tak się dzieje np. z Mikołajem.
- Tym samym przestaje się bać potwora, którego nigdy nie widział.

WARTO NAPRAWIAĆ NASZE BŁĘDY

- Problemy z nieposłuszeństwem naszych maluchów wynikają z naszych zaniedbań co do dyscypliny.
- Wielokrotnie rodzice próbują je nadgonić właśnie poprzez okłamywanie i straszenie jakimiś istotami.
- Efekt możemy osiągnąć, ale... Po pierwsze będzie widoczny tylko w domu, w ciemności lub w określonych warunkach (np. gdy sąsiad kuje za ścianą)
- Natomiast gdy jest jasno lub jesteśmy u znajomych dziecko szaleje.
- Po drugie mamy efekt uboczny w postaci wystraszonych dzieci przy pójściu spać lub podczas snów. Dlatego nasza wygrana może kosztować zbyt wiele

CO ROBIĆ?

- Przede wszystkim należy zbadać, co jest źródłem lęku. Kiedy już wiemy co może być tego przyczyną trzeba wyeliminować wszystkie elementy pobudzające lęk. Oto kilka rad, co należy zrobić.
- Wyeliminować oglądanie przez dziecko telewizji – programy, filmy czy nawet reklamy zawierają elementy wywoływania strachu.
- Przeglądać bajki wcześniej i puszczać dziecku w komputerze, na video, lub na odtwarzaczu DVD,
- Zakazanie dziecku korzystania z komputera, gdzie ma dostęp do różnego rodzaju elementów lęku, postaci, mroku czy nieprzyjemnej muzyki,
- Nie egzekwować dyscypliny poprzez jakiekolwiek straszenie (straszyć dzieci doktorem) – są metody bez ubocznych efektów,
- Nie przywoływać osób, które nie istnieją (np. Mikołaja).

POTRZEBY DZIECKA

- Potrzeby biologiczne są wrodzone; należą do nich przede wszystkim:
  - potrzeba oddychania,
  - pożywienia i wody,
  - snu,
  - odpowiedniej temperatury otoczenia,
  - unikania bólu.

POTRZEBY PSYCHICZNE

➤ Najczęściej przyjmuje się następujące rodzaje potrzeb psychicznych:

- potrzeba bezpieczeństwa
- potrzeba poznawcza
- potrzeba aktywności
- rozwoju osiągnięć
- Potrzeba przynależności
- Potrzeba bezpieczeństwa

Szukaj własnej drogi. Poznaj siebie, zanim zechcesz dzieci poznać. Zdaj sobie sprawę z tego, do czego sam jesteś zdolny, zanim dzieciom pocznieś wykreślać zakres praw i obowiązków.

Ze wszystkich sam jesteś dzieckiem, które musisz poznać, wychować i wykształcić przede wszystkim.

Janusz Korczak

